

Vastaus kirjalliseen kysymykseen varmuusvankeuden käyttöönoton arvioimisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Timo Heinosen /kok ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 153/2020 vp:

Onko hallitus arvioimassa erittäin vaarallisten vankien eristämismahdollisuuksia sekä varmuusvankeutta?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Hallitusohjelmaan sisältyy kirjaus vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapautumisen edellytysten perusteellisesta arvioimisesta. Tähän liittyen oikeusministeriössä valmistui joulukuussa kirjallisessa kysymyksessäkin mainittu arviomuistio elinkautisvankien vapauttamismenettelyn kehittämisestä. Muistiossa on arvioitu elinkautisvankien vapauttamista koskevaa lainsäädäntöä ja elinkautisvankien vapauttamiskäytäntöä. Lisäksi muistiossa on tarkasteltu elinkautisvankeja koskevia kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteiden vaatimuksia suhteessa Suomen lainsäädäntöön ja elinkautista vankeusrangaistusta kansainvälisesti sekä Pohjoismaissa.

Elinkautisvankien lisäksi on tarpeen arvioida vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapauttamiseen liittyviä menettelyjä laajemminkin. Yhteiskunnan turvallisuuden kannalta ongelmallisen ryhmän muodostavat ainakin ne vangit, joiden riski vakavien väkivaltarikosten uusimiseen on arvioitu korkeaksi, mutta joiden edellytykset esimerkiksi tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon määrittämiselle eivät vapauttamisvaiheessa täyty. Samoin ongelmallisena ryhmänä voidaan pitää toistuvasti vakavista väkivaltarikoksista tuomittuja, jotka syyllistyvät uuteen vastaavaan rikokseen pian vapautumisensa jälkeen. Usein tällaisilla henkilöillä on päihde- ja mielenterveysongelmia tai vaikea persoonallisuushäiriö. Tällaisten henkilöiden voidaan arvioida edustavan vain pientä osaa vangeista, mutta muiden turvallisuuden näkökulmasta heitä voidaan pitää merkittävänä riskinä yhteiskunnan turvallisuudelle.

Jo valmistuneen arviomuistion lisäksi oikeusministeriön aloitteesta on käynnistetty kaksi valtioneuvoston rahoittamaa VN TEAS-hanketta, jotka koskettavat aihetta. Ensimmäinen koskee mielentilatutkimusten määrän vähentymisen syitä, ja tämän tutkimuksen on määrä valmistua keväällä 2021. Toinen on vasta käynnistymässä oleva tutkimushanke vaarallisuuden ja väkivaltariskin arvioimisesta. Tämä tutkimus valmistuu syksyllä 2021. Tutkimushankkeista saadaan arvokasta tietoa muun muassa väkivaltarikollisten mielenterveyteen liittyvistä kysymyksistä sekä väkivaltariskiarvioiden luotettavuudesta.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 153/2020 vp

Aihe on merkittävä ja laaja-alainen. Ennen kuin varsinaisia lainsäädännön muutosehdotuksia voidaan lähteä valmistelemaan, on selvitettävä riittävän huolellisesti nykyisen lainsäädännön ja vapauttamiskäytäntöjen toimivuus. Samoin tulee tarkoin pyrkiä määrittelemään se väkivaltarikollisten ryhmä, johon on tarkoituksenmukaisinta kohdistaa erityisiä toimenpiteitä. Lisäksi on selvitettävä tarkemmin, millaisia lainsäädännöllisiä ratkaisuja oikeusjärjestelmiltään Suomeen verrattavissa maissa on vaarallisten väkivaltarikollisten kohtelulle rikosoikeudellisessa seuraamusjärjestelmässä ja psykiatrisessa sairaanhoidossa sekä näiden ratkaisujen soveltuvuutta omaan järjestelmäämme. Tämä koskee myös Norjassa ja Tanskassa käytössä olevaa varmuusvankeutta.

Vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapautumisen edellytyksiä pohdittaessa esille nousee vahvasti eri perusoikeuksien punninta. Yhtäältä perustuslaissa turvattu oikeus vapauteen ja toisaalta oikeus elämään, henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja turvallisuuteen sekä näihin liittyen julkisen vallan velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Huomioon on myös otettava Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet ja suositukset sekä kansainvälisten tuomioistuinten ratkaisukäytäntö.

Oikeusministeriössä on tarkoitus asettaa vielä kevään aikana työryhmä pohtimaan tarkemmin edellä esiin nostettuja kysymyksiä. Kun työryhmä on saanut työnsä valmiiksi, voidaan tarkemmin arvioida, millaisia mahdollisia lainsäädäntömuutoksia on perusteltua tehdä. Lainsäädännöllisten muutosten lisäksi on varmistettava, että väkivaltarikollisten vapauttamiseen liittyvät käytännöt ovat toimivia. Näitä ovat erityisesti eri viranomaisten välinen yhteistyö vangin vapautumisvaiheessa ja riittävän päihde- ja mielenterveyshoidon järjestäminen saumattomasti siten, että hoito ja tukitoimet jatkuvat myös vankilasta vapautumisen jälkeen.

Helsingissä 8.4.2020

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson